

KOORDINACIJA SIGURNOSNOG SEKTORA KAO PREDUSLOV EFIKASNOG UPRAVLJANJA COVIDOM-19

Stručni članak

Primljeno/Recieved: 23. 9. 2021.

Prihvaćeno/Accepted: 1. 3. 2022.

Oliver BAKRESKI
Leta BARDŽIEVA

Sažetak

Koordinacija sigurnosnog sektora složeno je pitanje za svaku zemlju. Dakle, osnovno pitanje koje se postavlja nije pitanje "Postoji li potreba za koordinacijom sigurnosne zajednice"?, već centralno pitanje "Kako se postiže potrebna koordinacija, posebno u složenim krizama sigurnosti i zdravlja"? Koordinacija je "stari bol" sigurnosnog sektora makedonske države i posljednjih godina u nedostatku konkretnih rješenja tretirana je raznim političkim, pragmatičnim, pa čak i ad hoc intervencijama. Koordinacija je i dalje veliki izazov za makedonsku državu jer su iskustva sa zdravstvenim krizama izazvanim pandemijom Covid-19 potvrdila da je neophodno osigurati funkcionalnu povezanost svih sigurnosnih aktera kako bi se predviđeni zadaci mogli izvršavati zajednički i koordinirano, bez problema. Stoga je ideja u ovom radu ukazati na potrebu koordinacije sigurnosnog sektora za pravilnim, koordiniranim i sinhroniziranim djelovanjem u složenim sigurnosnim okolnostima.

Ključne riječi

koordinacija, sigurnost, sektor sigurnosti, pandemija, Covid-19

UVOD

Čitav način života koji je pokrenuo globalno društvo prestao je i potpuno se promijenio nakon izbijanja pandemije sa Covidom-19. Novo je normalno donio potpunu promjenu svakodnevnog života, privatno i profesionalno. Zdravstvene i sigurnosne mjere dovele su do prestanka određenih rutinskih i standardnih aktivnosti, zamijenivši ih drugim, što je značilo borbu za opstanak i očuvanje zdravlja ljudi. Pandemija Covid-19 diktirala je sve političke i sigurnosne odluke i postala je prekretnica u odnosima i događajima od početka 2020. Prvi mjeseci od izbijanja pandemije nametnuli su sekjuritizaciju nekih pitanja, a zanemarili su druga.¹

¹ Von Münchow, S. (2020). The Security Impacts of the COVID-19 Pandemic. *Connections*, 19(2), 5-9. Retrieved June 1, 2021, from <https://www.jstor.org/stable/26937605>

Države su zatvorile svoje nacionalne granice kako bi učvrstile i kontrolirale posljedice virusa. U okvirima nacionalnih zakonodavstava, izmijenjeni su određeni postojeći i usvojeni novi zakoni, a uvođenje vanrednog ili kriznog stanja bilo je neizbježno, što je dovelo policiju i vojsku u prvi plan. Kriznih štabova koji su osnovale vladine institucije uključivali su i šefove zdravstvenih ustanova i rukovoditelje sigurnosnih institucija, kao odgovor i kao integralni pristup cjelovitom odlučivanju, što se pokazalo ključnim u borbi protiv pandemije. Ova globalna zdravstvena kriza dovela je do ponovnog pojavljivanja koncepta nacionalne sigurnosti, analizirajući pojedinačne reakcije država, među ostalim reakcijama izazvanim pandemijom.

Tradicionalne sigurnosne prijetnje nadopunjene su novom prijetnjom koja je pomicala granice između utvrđenih područja djelovanja, tako da su zdravstvena pitanja postala izravno implicitna na bezbjednost i sigurnost jer je društvena funkcija postala nužan preduvjet za očuvanje javnog zdravlja primjenom zaštitnih mjera i sprječavanjem daljnjeg širenja smrtonosni virus.²

U ovoj situaciji, različiti nivoi sigurnosti bili su nedvosmisleno ugroženi, a sredstva zaštite od ove prijetnje nisu bila klasično vojna, niti policijska, niti isključivo medicinska. Osim toga, u ovom kontekstu neizbježno je napomenuti da je pojava pandemije Covid-19 doprinijela intenziviranju određenih prijetnji koje su bile na redovnom dnevnom redu, poput prvenstveno hibridnih prijetnji koje kombiniraju niz sredstava za postizanje masovnih političke i ekonomske promjene i neravnoteža, kao i prijetnje koje uključuju organizirani kriminal, terorizam, ilegalne migracije, ilegalnu sječu šume i trgovinu itd.

Izvlačeći deduktivne zaključke iz dostupnih podataka, svakako se može izvući varijabla koja predstavlja suštinu sadržaja u ovom radu i koja je u kontekstu implicitne potrebe za koordiniranim pristupom u rješavanju krize Covid-19 između komponenti sektor bezbednosti.³

Ilustrativno, zbog nametnutih zdravstvenih i sigurnosnih mjera, radi zaštite života i zdravlja ljudi, koncept rada, odnosno struktura i organizacijski ustroj svih institucija iz temelja se promijenio. Na primjer, kada je zaposlenik ili menadžer pozitivan na Covid-19 ili je bio u kontaktu s osobom koja je pozitivna na virus, mora biti izoliran najmanje dvije sedmice kako bi se spriječilo širenje infekcije i zakompliciralo zdravlje. To znači drastične promjene u poslovanju, nošenje odluka, izvršenje tih odluka i ocjenjivanju rada.⁴

Pandemija je također pokazala potencijal da izazove ekonomske i društvene poremećaje, posebno s obzirom na veliki broj ranjivosti, poput ograničenja i kapaciteta zdravstvenog sektora i loma društvenog vodstva. Sa stajališta sigurnosti i sprječavanja bioterorizma, pandemijska situacija povećala je atraktivnost upotrebe virusa i drugih uzročnika u zlonamjerne svrhe, posebno zato što ova vrsta oružja pruža asimetrične prednosti niske cijene proizvodnje i niske tehnologije i upotrebe ljudi kao vozila za isporuku.

² How the Covid-19 Crises has Affected Security and Defense Related Aspects of the EU. Policy Department for External Relations. European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/653623/EXPO_IDA\(2021\)653623_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/653623/EXPO_IDA(2021)653623_EN.pdf)

³ Kyprianides, A., Bradford, B., Beale, M., Savigar-Shaw, L., Stott, C., Radburn, M. (2021) Policing the COVID-19 pandemic: police officer well-being and commitment to democratic modes of policing. Routledge. doi: 10.1080/10439463.2021.1916492 (posetena na 23.08.2021)

⁴ Global Health Security Implications of Covid-19. 02 March 2021. Vienna Center for Disarmament and Non-Proliferation. <https://vcdnp.org/global-health-security-implications-covid-19/>

Implikacije ove pandemije djelomično su diferencirane i identificirane, ali će vjerojatno doći do posljedica koje tek treba identificirati i osjetiti.

1. IMPLIKACIJE PO SIGURNOST

Većina zaraznih bolesti ne privlači veliku političku pažnju jer su njihovi učinci umjereni, a medicinski stručnjaci su upoznatiji s fenomenima koji su geografski ograničeni. Međutim, u nekim se situacijama određena zarazna bolest se ipak može smatrati sigurnosnim pitanjem kada njeni učinci nameću ili prijete da će nametnuti teret ili posljedice na društvo. Taj teret se može mjeriti u smislu morbiditeta i mortaliteta, troškova bolesti itd., ali i u smislu načina na koji javnost percipira bolest.⁵

Potencijalne pandemije veliki su hazard, a ulozi su i dalje visoki u 21. stoljeću, jer povećana međusobna povezanost i procesi globalizacije olakšavaju globalno širenje bolesti. Pandemija uzrokuje bolesti i smrt velikih razmjera, na širokom geografskom području, u kratkom vremenskom periodu. Ove karakteristike predstavljaju mnoge zarazne bolesti, osim kao zdravstveni problemi i kao prijetnje nacionalnoj sigurnosti, tako da su u mnogim političko-normativnim retorikama i propisima pandemijske bolesti izričito definirane kao prijetnja nacionalnoj sigurnosti, u smislu broja ljudi koji gube bitku sa bolešću, čiji je broj ekvivalentan broju žrtava u vojnim sukobima.⁶

Prema izvještaju Komiteta Svjetske zdravstvene organizacije za reviziju međunarodnih zdravstvenih propisa, prije desetak godina bolest koja je opisana kao najopasnija sigurnosna prijetnja danas je pandemijski grip i virus koji uzrokuje pandemiju.⁷

Opći zaključak može se izvući ako analiziramo kvalitativni i sadržajni kontekst relevantnih izvještaja, službenih izjava i prognoza u vezi s utjecajem i posljedicama pandemije (s obzirom na kvantitativnu dimenziju ovih podataka), da je Covid-19 uzrokovao strateške implikacije na sigurnost zdravlja ljudi i na sigurnost društva.⁸

Ove strateške implikacije prvenstveno naglašavaju razumijevanje samih prijetnji sigurnosti i sistemsko oblikovanje odgovarajućeg odgovora država, kao i međunarodne zajednice. Svojevrsna paralela se također može povući između prekretnica koje su označile promjenu paradigmi koje su uslijedile nakon pojave određenih situacija poput 11. septembra i trenutne situacije s akutnom virusnom pandemijom Covid-19.⁹

⁵ IHR Review Committees. World Health Organization. <https://www.who.int/teams/ihr/ihr-review-committees>

⁶ Enemark, C. (2009) Is Pandemic Flu a Security Threat?, *Survival*, 51:1, 191-214, DOI: 10.1080/00396330902749798

⁷ Mazzoleni, S., Turchetti, G., & Ambrosino, N. (2020). The COVID-19 outbreak: From "black swan" to global challenges and opportunities. *Pulmonology*, 26(3), 117–118. <https://doi.org/10.1016/j.pulmoe.2020.03.002>

⁸ Gordon, D. *et al* (2020) The Strategic and Geo-Economic Implications of the Covid-19 Pandemic. IISS Manama Dialogue 2020 Special Publication.

⁹ Allen, C. (2021) Communications from 9/11 to Covid-19. Lessons Learned that have Shaped and Modernized Law Enforcement Communications. International Association of Chiefs of Police. Police Chief Magazine. <https://www.policechiefmagazine.org/communications-from-9-11-to-covid-19/>

Stoga je ideja i potreba za značajnom vezom između zdravstvenih i sigurnosnih pitanja, koja je stekla interes za akademsku analizu i izazvala raspravu u području javne politike, te na taj način dobila dvosmjernu podršku. U nekim se diskursima može primijetiti usvajanje sigurnosnog jezika od strane javnog zdravstva kao sredstva za prikupljanje političke podrške i finansijskih sredstava za rješavanje zanemarenih zdravstvenih problema, a postoje i tendencije u sigurnosnom sektoru koje tvrde da je utjecaj posebnih zdravstvenih izazova dovoljno ozbiljan da osigura prioritet, pored tradicionalnog konsenzusa o upotrebi sile, s obzirom na to da su zarazne bolesti dugo bile relevantan faktor u izvođenju vojnih operacija.¹⁰

2. ULOGA POLICIJE I VOJSKE U SUOČAVANJU S PANDEMIJOM COVID-19

U skladu sa suštinskim konceptom i ulogom policije kao državnog instrumenta delegiranog za zaštitu sigurnosti države, policijski rad podrazumijeva saradnju i podršku društva, koja ne izostaje ni u uslovima proglašene pandemije.¹¹

S obzirom na dualnu prirodu policijske funkcije, koja je podijeljena na preventivnu i represivnu, sistem policije u zajednici uključuje se na komplementaran način u novonastalu situaciju i širenje koronavirusa. To znači da policija također provodi sustav preventivnih i represivnih mjera u rješavanju koronarne krize, koje su, iako naizgled različite, povezane i recipročno ovisne.¹²

Policijske snage tradicionalno su obučene za reagiranje u hitnim slučajevima. Međutim, odgovor na pandemiju Covid-19 daleko je složenije prirode, u smislu brzine i opsega početnog utjecaja te sadašnjih i budućih posljedica samog virusa na društva, kao i svih naknadnih odluka i promjena u društvenog upravljanja zbog njegovog pojavljivanja.¹³

Konkretno, u makedonskoj državi, u skladu s odlukama Vlade, uloga policije, odnosno relevantnih organizacionih jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova je u oblasti osiguranja provođenja preventivnih preporuka, privremenih mjera, naređenih mjera, svrsishodni protokoli, planovi i algoritmi; odnosno odgovorna je za osiguravanje provođenja policijskog sata, regulaciju zabrane i dozvolu kretanja za vrijeme policijskog časa, održavanje pune karantene ili *lockdown* mjera, osiguravanje poštivanja nametnutih mjera samoizolacije, zabranu kretanja / grupiranja, održavanje fizičke udaljenosti itd., kao i sankcionisanje nepoštovanja mjera koje je nametnula Vlada.¹⁴

¹⁰ Pandemic Effects on War and Society. [article] Military History. Norwich University Online. January 27, 2021. <https://online.norwich.edu/academic-programs/resources/pandemics-effect-cause-war>

¹¹ Основи на превентивно полициско работење. Министерство за внатрешни работи. Скопје, 2013. <http://arhiva.mvr.gov.mk/images/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%9A%D0%B5.pdf>

¹² Прирачник за спроведување обука за полициски интегритет. ДЦАФ, (Женевскиот центар за демократска контрола на вооружените сили) 2015.

¹³ The Security Implications of the Pandemic: Covid-19 and European Security. The Hague Center for Strategic Studies, 2020 Research. <https://hcss.nl/report/the-security-implications-of-the-pandemic-covid-19-and-european-security/>

¹⁴ Закон за внатрешни работи. Министерство за внатрешни работи на Република Северна Македонија. <https://mvr.gov.mk/zakon/1>

Osim toga, preventivna uloga policije u suočavanju s pandemijom je organiziranje kampanja podizanja svijesti javnosti kako bi se spriječilo dalje širenje virusa, odgovor na odgovarajuće prijave građana, kao i bilateralna i međunarodna suradnja u kontekstu suočavanja s pandemijom itd.¹⁵

U slučajevima kada je ugrožen najveći društveni interes, u slučaju koronavirusa i prijetnje javnom zdravlju, policija kao instrument države koja ima sredstva prisile izriče represivne i restriktivne mjere, koje nisu uvijek dobrodošli, ali su neka vrsta nužnog zla, a njihova provedba je neophodna kako se ne bi premašili kapaciteti zdravstvenog sektora i spriječio kolaps sistema.¹⁶

Suplementarna uloga policije i vojske uređena je u skladu sa Strateškim pregledom odbrane Ministarstva odbrane za 2018. godinu. Sadrži procjene prijetnji, rizika i izazova za nacionalnu sigurnost, prirodne katastrofe, tehničke i tehnološke katastrofe, epidemije i klimatske promjene koje se procjenjuju kao neizravne prijetnje koje je teško predvidjeti, ali mogu ozbiljno opteretiti bezbjednost i druge državne institucije. Ovaj strateški dokument pruža podršku Ministarstva odbrane Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) u rješavanju sigurnosnih rizika i prijetnji, kao i podršku drugim državnim i lokalnim vlastima u rješavanju kriza, uključujući epidemije velikih razmjera.¹⁷

Što se tiče sinergije između vojske i policije u vanrednim uslovima izazvanim pandemijom virusa Covid-19, odlukom Vlade od 21. marta 2020. vojsci je omogućeno, odnosno upućeno da se uključi u osjetljivu akciju u hitnim slučajevima. Uloga vojske u suočavanju s pandemijom Covid-19, u skladu sa Uredbom sa zakonskom snagom koju je usvojila Vlada Republike Sjeverne Makedonije i utvrđenim zadacima Vojske za vrijeme trajanja vanrednog stanja teritorija Republike, znači da je ARM -u dodijeljeni zadaci u policijskoj podršci, koji uključuju:

- osiguranje i nadzor granične linije na državnoj granici radi sprječavanja ulaska i izlaska svih osoba koje namjeravaju ilegalno preći državnu granicu;
- kontrola ulaska i izlaska puteva koji vode do naselja uspostavljanjem mobilnih kontrolnih punktova i kontrolnih punktova u područjima angažmana
- fizičko osiguranje vitalnih objekata od značaja za državu koje pruža Ministarstvo unutrašnjih poslova.
- formisanje i angažiranje snaga za podršku jedinicama lokalne samouprave, tijelima državne uprave i drugim državnim institucijama Republike Sjeverne Makedonije, u skladu s potrebama i nametnutim zahtjevima, radi sprječavanja širenja epidemije i uklanjanja posljedice izazvane epidemijom pružanjem podrške za spašavanje ljudi i materijalnih dobara.

U skladu s odlukom predsjednika i vrhovnog zapovjednika Vojske Republike Makedonije i odlukom Vlade o proglašenju kriznog stanja u dvije općine Debar i Centar Župa, za provođenje mje-

¹⁵ Препораки од СЗО за превенција од Корона вирусот. Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија. <https://www.iph.mk/preporaki-od-szo/>

¹⁶ Бакрески, О. (2020) Корона-вирус: Како дејствуваат полицијата и армијата во вонредна состојба? [article] Факултети, <https://www.fakulteti.mk/news/28032020/koronavirus-kako-dejstvuvaat-policijata-i-armijata-vo-vonredna-sostojba>

¹⁷ Munro, E. (2020) Anticipating the International Security Implications of Covid-19. Geneva Centre for Security Policy. <https://issat.dcaf.ch/Learn/Resource-Library2/Other-Documents/Anticipating-the-International-Security-Implications-of-COVID-19-GCSP>

ra za sprečavanje širenja korona virusa u ožujku 2020., Odmah nakon proglašenja pandemije od strane Svjetske zdravstvene organizacije, Vojska Republike Sjeverne Makedonije uključena je u podršku ovim jedinicama lokalne samouprave u skladu s misijom Vojske da podrži stanovništvo u slučaju velikih bolesti i epidemija.

Generalštab kopnene vojske naredio je angažovanje jedinica Vojske na osnovu posebnih zahtjeva kriznog štaba u nadležnosti lokalne samouprave.

3. RAD PRIVATNOG SEKTORA SIGURNOSTI U PANDEMIJI

Mobilizacija svih raspoloživih resursa društava za borbu protiv pandemije u skladu s mjerama koje je naložila SZO i odlukama Vlade i Općeg koordinacijskog kriznog štaba svakako podrazumijeva angažman privatnog sektora sigurnosti na prvim linijama fronta, kao dio ukupni napori u borbi protiv korona virusa.

Kao logičan slijed događaja, u kontekstu preuzimanja tradicionalno shvaćenog policijskog posla u nadležnosti privatnog osiguranja, nametnuta je neophodna potreba za aktivnim angažmanom u borbi protiv pandemije, u skladu s javnim ovlastima i nadležnostima i stvarno stanje.¹⁸

Osim tradicionalnih odgovornosti pripadnika privatnog osiguranja, proglašenjem pandemije od strane Svjetske zdravstvene organizacije, njihov intenzitet se povećao, posebno na polju osiguranja poštivanja protokola o zaštiti od širenja Covid-19 u svim vrstama ustanova u kojima privatne sigurnosne agencije mogu biti angažirane u obliku fizičkog osiguranja, poput obrazovnih ustanova, ustanova za privatne i javne zdravstvene usluge, komercijalnih i komercijalnih objekata itd., te u području tehničke sigurnosti, gdje se njihova oprema i logistika koriste za koristi sprječavanja, otkrivanja i uklanjanja određenih kršenja izrečenih mjera protiv Covida-19.¹⁹

Takozvana redarska služba u eku pandemije Covid-19 dodatna je funkcija pripadnika privatnog osiguranja, koja podrazumijeva obavezno podnošenje potvrde ili QR koda za najmanje jednu dozu izvršene imunizacije, ili potvrde / potvrda za preležani Covid-19 u posljednjih 45 dana, prilikom ulaska u ugostiteljske objekte za događaje svih vrsta, poput proslava, koncerata, seminara, treninga, konferencija, kulturnih i sportskih događaja, kladionica, kockarnica itd. u skladu s novousvojenom Uredbom o proglašenju Zakona o zaštiti osobnih podataka, koji je u skladu s europskim propisima u području zaštite osobnih podataka Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća iz 2016. o zaštiti ličnih podataka fizičkih lica u vezi sa obradom ličnih podataka, kao i slobodnim kretanjem takvih podataka.²⁰

¹⁸ Ѓуровски, М., Дронзина, Т., Ѓукановиќ, Д. (2021) Безбедноста и Ковид-19. Политичко-безбедносен систем, регионални безбедносни предизвици, нови државни актери пред и за време на пандемијата. УКЛО – Битола, Фондација Конрад Аденауер, С. Македонија. <https://www.kas.de/documents/281657/281706/Belegexemplar+2020+Publ+Security+and+COVID19+MKD.pdf/4ce60c85-8b4c-c611-76ee-b4951e8cc9c2?version=1.0&t=1607077457698>

¹⁹ Одобрени дополнителните мерки од Владата за заштита од Ковид-19. Министерство за здравство. Република Северна Македонија. <http://zdravstvo.gov.mk/odobreni-dopolnitelnite-merki-od-vladata-za-zashtita-od-kovid-19/?cn-reloaded=1>

²⁰ Нов Закон за заштита на личните податоци. Агенција за заштита на личните податоци. Република Северна Македонија. <https://dzlp.mk/mk/content/%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD-%D0%B7%D0%B0-%D0%B7%D0%B0%D1%88%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%BB%D0%B8%D1%87->

Osoblje privatnog osiguranja u tu svrhu dodatno je poboljšano sa specijaliziranim obukama za provedbu zdravstvenih protokola, kao i obuke za osobnu bavljenje zdravstvenim posledicama za članove privatnog sigurnosnog sektora.²¹

Prema potrebi da medicinskim ustanovama imaju privatno obezbeđenje, što potiče iz odluke Vlade Republike Makedonije za utvrđivanje pravnih lica koji su dužni imati privatnu sigurnost ("Službeni glasnik RM br. 106/13) usvojen 2013. godine, propisuje da pravna lica registrirana za proizvodnju i veleprodaju lijekova i medicinskih sredstava i zdravstvenih ustanova registriranih za sekundarnu i tercijarnu bolničku njegu su dužni imati privatno obezbeđenje.²²

U uslovima realnog znatno povećanog pritiska na funkcionisanje zdravstvenog sektora, privatna sigurnost je prepoznata kao vitalna u implementaciji ukupnog skupa mjera koje direktno i indirektno proizlaze iz protokola koje je nametnula SZO. Iz situacije na terenu, koja jasno pokazuje da se zbog potrebe da se osigura ogromno područje prostora gdje ljudi djeluju, može izvući induktivni zaključak da je u zajedničkim naporima policije i vojske učešće privatnog osiguranja neophodno za sveukupni odgovor.

Činjenica koju treba naglasiti u ovom kontekstu i u skladu s početnom premisom ovog rada je da je potreban dodatni normativni okvir koji bi precizirao učešće i položaj, kao i nadležnosti i ovlaštenja privatnog sigurnosnog sektora u bavljenju pandemija sa Covidom 19.²³

4. MEĐUZAVISNOST I SARADNJA SEKTORA BEZBEDNOSTI

Međuzavisnost i saradnja sigurnosnog sektora u pandemiji s Covid-19 može se identificirati i teoretski i empirijski, a ona je, u kontekstu objedinjavanja i sinergije angažmana, nesumnjivo vidljiva i neophodna. Ono što je prvenstveno zajedničko i što ujedinjuje napore svih segmenata sektora bezbjednosti je njihov identičan cilj, odnosno spriječiti širenje zaraze, pored standardnih aktivnosti. S tim u vezi, definirana je njihova međuovisnost, koja se ogleda u činjenici da će kolaps bilo kojeg elementa društvenog sistema uzrokovan korona krizom imati dalekosežne posljedice za svaki od segmenata sektora sigurnosti pojedinačno i zajedno.

S tim u vezi, potrebno je definirati i razraditi pravno-normativni i operativni segment međuovisnosti i saradnje sigurnosnog sektora koji se javlja u suočavanju s pandemijom uzrokovanom Covid-19.

Na terenu su aktivnosti policije, vojske, obavještajne zajednice i privatnog obezbjeđenja u skladu sa njihovim ovlaštenjima i zadacima koji su im dodijeljeni u skladu s odlukama Vlade u vanrednom stanju proglašenom zbog proglašenja globalna pandemija, a u skladu s odredbama

%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%86%D0%B8

²¹ Ковид-19: Безбедност и здравје при работа за здравствени работници. Привремено упатство 02 февруари 2021. Светска здравствена организација. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/--ed_dialogue/---sector/documents/publication/wcms_780835.pdf

²² Правна рамка за обезбедување на критичната инфраструктура – со осврт на обезбедување на критичната инфраструктура во Република Македонија. Комора на Република Македонија за приватно обезбедување, Скопје, 2016.

²³ Анекси Пандемиска инфлуенца – грип. Министерство за здравство на Република Македонија. <http://iph.mk/wp-content/uploads/2014/09/Aneksi-ZA-PANDEMISKI-GRIP.pdf>

definirane su u nizu zakona koji uređuju njihov rad, uključujući Zakon o policiji, Zakon o odbrani, Zakon o javnom zdravlju, Ustavne odluke o vanrednom stanju itd.²⁴

Proglašenje vanrednog stanja znači obustavljanje određenih rutinskih vladinih funkcija, upozorenje i obavezivanje građana da promijene svoje uobičajeno ponašanje ili ovlaštavanje državnih institucija ili agencija da provode planove pripravnosti za hitne slučajeve, kao i ograničavanje ili ukidanje civilnih sloboda i ljudskih prava.

Kako bi se optimizirali svi napori, naglašava se potreba koordinacije aktivnosti i razmjene informacija, kako bi se postiglo svojevrсно usklađivanje poduzetih mjera i maksimizirali zajednički napori.

Važno je napomenuti da izvanredno stanje kao politička mjera proizašla iz izbijanja i proglašenja pandemije virusa Covid-19 izričito odražava sposobnost i sposobnost države da se sustavno i koordinirano nosi sa hitnim i nepredviđenim situacijama u kojima postoji prijetnja egzistencijalnim potrebama, interesima društva, uz pridržavanje principa i načela vladavine prava.²⁵

Фигура 1: Синергија сектора безбедности. Извор: Баќрески, О. (2005) Координација на безбедносната заедница во Република Македонија, Филозофски факултет, Скопје.

U tu svrhu, u Republici Sjevernoj Makedoniji, u ožujku 2020. godine, Vlada je donijela Odluku o osnivanju Glavnog koordinacijskog kriznog štaba radi koordinacije svih aktivnosti poduzetih na sprječavanju širenja bolesti.²⁶

²⁴ Правни аспекти на вонредната состојба. Македонска академија на науките и уметностите. http://manu.edu.mk/wp-content/uploads/2020/06/Lektor-2-%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%98%D0%B1%D0%B0_%D0%9C%D0%90%D0%9D%D0%A3_04.05.2020_%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0-1.pdf

²⁵ Главен координативен кризен штаб – Влада на Република Северна Македонија. <https://koronavirus.gov.mk/glave-koord-shtab>

²⁶ Закон за координација на безбедносно-разузнавачката заедница во Република Северна Македонија. <https://mvr.gov.mk/zakoni>

Funkcije Glavnog koordinacionog kriznog štaba uključuju pripremu preporuka i zaključaka za tijela državne uprave, jedinice lokalne samouprave i pravna lica u zemlji, davanje uputstava i pripremanje preporuka za aktivnosti, kao i druge zadatke koje može dodijeliti Vlada za sprječavanje širenja Covid-19. Ovaj štab osnovan je pored postojećeg Centra za upravljanje krizama, koji u svom djelokrugu rada ima funkciju ujedinjavanja i usklađivanja napora nadležnih institucija u borbi protiv koronavirusa, a njegov direktor je dio Glavne koordinacije Krizni štab.²⁷

ZAKLJUČAK

Uloga sigurnosnog sektora i njegovih sastavnih elemenata u suzbijanju pandemije uzrokovane virusom Covid-19 očito je i nesumnjivo važna i zauzima jedno od vodećih mjesta na frontu u borbi protiv virusa.

Ono što je u ovom radu naglašeno kroz početnu hipotezu i osnovnu premisu je da je uloga sektora sigurnosti daleko efikasnija i djelotvornija ako je pravilno koordinirana i sinhronizirana na nivou odlučivanja i njihove implementacije na terenu od strane relevantnih aktera. Naime, operativni dio u nadležnosti elemenata sigurnosnog sektora i njihovo odgovarajuće mjesto i doprinos u suočavanju s krizom uzrokovanom širenjem korone i njenim djelovanjem izravno je povezan sa zakonskim i normativnim okvirom koji je proveden u razdoblju vanrednog stanja, kao i period u kojem Skupština potvrđuje sve te odluke donesene tokom vanrednog stanja, nakon što je omogućen njen sastanak. S tim u vezi, bitna i primarna uloga sigurnosnog sektora u uvjetima pandemije uzrokovane virusom Covid-19 nedvosmislen je odraz empirijske funkcionalnosti usvojenih normativno-pravnih odredbi, utvrđenih relevantnim zakonodavstvom. Njih treba odlikovati visokim stepenom implementiranih principa u implementaciji, prije svega poštivanjem načela zakonitosti što znači da će sve odluke, odnosno uredbe sa pravnom snagom za vrijeme proglašenog vanrednog stanja, ali i nakon njegovog prestanka biti u skladu sa Ustav i zakoni, načelo proporcionalnosti, koje podrazumijeva usklađenost odluka sa stvarnim i objektivnim potrebama u skladu sa samom situacijom, imajući u vidu da se u hitnim i kriznim situacijama odluke donose u vrlo kratkom roku, pod pritiskom, i sa tog aspekta, sektor bezbjednosti je posebno uslovljen da održava optimalnu ravnotežu između sredstava prevencije i prisile. Također, sve ove odluke o angažmanu sektora bezbjednosti na prvim linijama borbe u borbi protiv širenja pandemije, zajedno sa zdravstvenim radnicima, potrebno je voditi principom neophodnosti njihovog usvajanja i njihove nepristrasne primjene i implementacije i objektivno *in situ*.

²⁷ Ибид.

KORIŠĆENA LITERATURA

- Allen, C. (2021) Communications from 9/11 to Covid-19. Lessons Learned that have Shaped and Modernized Law Enforcement Communications. International Association of Chiefs of Police. Police Chief Magazine. <https://www.policechiefmagazine.org/communications-from-9-11-to-covid-19/>
- Enemark, C. (2009) Is Pandemic Flu a Security Threat?, *Survival*, 51:1, 191-214, DOI: 10.1080/00396330902749798
- Enemark, C. (2009) Is Pandemic Flu a Security Threat?, *Survival*, 51:1, 191-214, DOI: 10.1080/00396330902749798
- Global Health Security Implications of Covid-19. 02 March 2021. Vienna Center for Disarmament and Non-Proliferation. <https://vcdnp.org/global-health-security-implications-covid-19/>
- Gordon, D. *et al* (2020) The Strategic and Geo-Economic Implications of the Covid-19 Pandemic. IISS Manama Dialogue 2020 Special Publication.
- How the Covid-19 Crises has Affected Security and Defense Related Aspects of the EU. Policy Department for External Relations. European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/653623/EXPO_IDA\(2021\)653623_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/653623/EXPO_IDA(2021)653623_EN.pdf)
- Kyprianides, A., Bradford, B., Beale, M., Savigar-Shaw, L., Stott, C., Radburn, M. (2021) Policing the COVID-19 pandemic: police officer well-being and commitment to democratic modes of policing. Routledge. doi: 10.1080/10439463.2021.1916492
- Mazzoleni, S., Turchetti, G., & Ambrosino, N. (2020). The COVID-19 outbreak: From “black swan” to global challenges and opportunities. *Pulmonology*, 26(3), 117–118. <https://doi.org/10.1016/j.pulmoe.2020.03.002>
- Pandemic Effects on War and Society. [article] Military History. Norwich University Online. January 27, 2021. <https://online.norwich.edu/academic-programs/resources/pandemics-effect-cause-war>
- Policing in the Pandemic – the Police Response to the Coronavirus Pandemic during 2020. <http://www.justiceinspectors.gov.uk/hmicfrs/publications/the-police-response-to-the-coronavirus-pandemic-during-2020/>
- The Security Implications of the Pandemic: Covid-19 and European Security. The Hague Center for Strategic Studies, 2020 Research. <https://hcss.nl/report/the-security-implications-of-the-pandemic-covid-19-and-european-security/>
- Von Münchow, S. (2020). The Security Impacts of the COVID-19 Pandemic. *Connections*, 19(2), 5-9. Retrieved June 1, 2021, from <https://www.jstor.org/stable/26937605>
- Армијата се вклучи во спроведување на мерките за заштита на населението од ширење на вирусот Ковид-19. Цивилно-воена соработка. Армија на Република Северна Македонија. <http://www.arm.mil.mk/civilno-voena-sorabotka/armijata-se-vkluchi-vo-sproveduvanje-na-merkite-za-zashtita-na-naselenieto-od-shirenje-na-virusot-kovid-19/>
- Бакрески, О. (2005) Координација на безбедносната заедница во Република Македонија. Скопје.

- Бакрески, О. (2020) Корона-вирус: Како дејствуваат полицијата и армијата во вонредна состојба? [article] Факултети, <https://www.fakulteti.mk/news/28032020/koronavirus-kako-dejstvuvaat-policijata-i-armijata-vo-vonredna-sostojba>
- Бакрески, О., Славески, С., Гацовски, Ж. (2018) Безбедноста низ призмата на приватната безбедност. Комора на РМ за приватно обезбедување.
- Ѓуровски, М., Дронзина, Т., Ѓукановиќ, Д. (2021) Безбедноста и Ковид-19. Политичко-безбедносен систем, регионални безбедносни предизвици, нови државни актери пред и за време на пандемијата. УКЛО – Битола, Фондација Конрад Аденауер, С. Македонија. <https://www.kas.de/documents/281657/281706/Belegexemplar+2020+Publ+Security+and+COVID19+MKD.pdf/4ce60c85-8b4c-c611-76ee-b4951e8cc9c2?version=1.0&t=1607077457698>
- Правна рамка за обезбедување на критичната инфраструктура. Комора на РМ за приватно обезбедување, Скопје, 2016.
- Правни аспекти на вонредната состојба. Македонска академија на науките и уметностите. http://manu.edu.mk/wp-content/uploads/2020/06/Lektor-2-%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%98%D0%B1%D0%B0_%D0%9C%D0%90%D0%9D%D0%A3_04.05.2020_%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0-1.pdf

Oficijalni dokumenti:

- How the Covid-19 Crises has Affected Security and Defense Related Aspects of the EU. Policy Department for External Relations. European Parliament.
- IHR Review Committees. World Health Organization. <https://www.who.int/teams/ihr/ihr-review-committees>
- Анекси Пандемиска инфлуенца – грип. Министерство за здравство на Република Македонија. <http://iph.mk/wp-content/uploads/2014/09/Aneksi-ZA-PANDEMISKI-GRIP.pdf>
- Главен координативен кризен штаб – Влада на Република Северна Македонија. <https://koronavirus.gov.mk/glave-koord-shtab>
- Закон за внатрешни работи. Министерство за внатрешни работи на Република Северна Македонија. <https://mvr.gov.mk/zakon/1>
- Закон за координација на безбедносно-разузнавачката заедница во Република Северна Македонија. <https://mvr.gov.mk/zakoni>
- Закон за одбрана – неофицијален пречистен текст 18.02.2020 Министерство за одбрана. <https://mod.gov.mk/%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD-%D0%B7%D0%B0-%D0%BE%D0%B4%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B0/>
- Ковид-19: Безбедност и здравје при работа за здравствени работници. Привремено упатство 02 февруари 2021. Светска здравствена организација. <https://www.ilo.org/>

wcmssp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/publication/wcms_780835.pdf

- Нов Закон за заштита на личните податоци. Агенција за заштита на личните податоци. Република Северна Македонија. <https://dzlp.mk/mk/content/%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD-%D0%B7%D0%B0-%D0%B7%D0%B0%D1%88%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%86%D0%B8>
- Одобрени дополнителните мерки од Владата за заштита од Ковид-19. Министерство за здравство. Република Северна Македонија. <http://zdravstvo.gov.mk/odobreni-dopolnitelnite-merki-od-vladata-za-zashtita-od-kovid-19/?cn-reloaded=1>
- Основи на превентивно полициско работење. Министерство за внатрешни работи. Скопје, 2013. <http://arhiva.mvr.gov.mk/images/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%BE%20%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%9A%D0%B5.pdf>
- Правна рамка за обезбедување на критичната инфраструктура – со осврт на обезбедување на критичната инфраструктура во Република Македонија. Комора на Република Македонија за приватно обезбедување, Скопје, 2016.
- Препораки од СЗО за превенција од Корона вирусот. Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија. <https://www.iph.mk/preporaki-od-szo/>
- Прирачник за спроведување обука за полициски интегритет. ДЦАФ, (Женевскиот центар за демократска контрола на вооружените сили) 2015.

Podaci o autorima

Oliver Bakreski, Filozofski fakultet, Univerzitet „Sv. Kiril i Metodije“, Skoplje.
E-mail: oliver@zfz.ukim.edu.mk.

Leta Bardžieva. E-mail: lbardjieva@gmail.com